

جزوه منبع شناسی

تعاریف:

منبع: هر چیز که بتوان بوسیله آن پاسخ پرسش های تحقیق را به صورت علمی برگرفت منبع نامیده می شود. منابع اسلامی برای کشف مجهولات و دریافت واقیعت ها متعدد و متنوعند.

کتابخانه و کتاب یکی از ابزارهای اصلی علم و پژوهش، بویژه در تحقیقات اسنادی است و محقق باید با انواع منابع و کارکردها و اهمیت آن ها آشنایی کافی داشته باشد و بتواند بر اساس اولویت ها و اعتبار منابع از آن ها در جای خود استفاده کند.

منبع شناسی: به فرایند شناسایی منابع و همچنین آشنایی با ماهیت و کارکرد منابع منبع شناسی گفته می شود.

انواع منابع:

۱. به اعتبار صورت های متنوع:
 - الف. اشخاص: از طریق مصاحبه
 - ب. تصاویر: انواع عکس، فیلم، نقاشی، مجسمه
 - ج. گفتارها: مصاحبه و سخنرانی
 - د. اشیا: آثار باستانی، سکه ها و ظروف و ...
 - ه. اماکن مختلف
 - و. منابع چند رسانه ای و لوح فشرده
 - ز. منابع مکتوب

اقسام منابع مکتوب:

الف: منابع مرجع

ب. منابع غیر مرجع

تعریف منابع مرجع:

منابعی هستند که مهم ترین و کلیدی ترین مطالب را فشرده دارند و به آسانی در اختیار محقق قرار می دهند؛ به گونه ای که محقق با مراجعه به این منابع در کوتاه ترین زمان، اطلاعات ضروری اولیه را در یک موضوع به دست می آورد. مانند: دایره المعارف ها ، فرهنگ واژگان، فرهنگ اصطلاحات، معجم ها، سالنامه ها و سفرنامه ها

اقسام منابع مرجع:

۱. منابع مرجع بر اساس محتوا:

الف. فرهنگ واژگان:

این منابع به تک زبانه و چند زبانه و همچنین به عمومی (لغت نامه دهخدا) و تخصصی (فرهنگ واژگان فقهی یا فلسفی) تقسیم می شوند.

ب. دایره المعارف ها :

به دو نوع عمومی و تخصصی تقسیم می شود.

ج. فهرست ها:

مانند معجم های لفظی ، کتاب نامه، مقاله نامه، مشاهیرنامه، اصطلاح نامه، دسته نامه (جدید ترین نظریات و پژوهش های یک علم را دسته بندی می کند.) اطلس ها (اطلاعات وابسته به یک دانش مثلا جغرافیا ، کالبد شناسی، گیاهان، مناطق عملیاتی هشت سال دفاع مقدس)

نکته: این منابع جنبه ابزاری دارند و ما را به دستیابی به منابع اصلی تحقیق رهنمون می سازند.

۲. منابع مرجع بر اساس نقش و کارکرد مستقیم و غیر مستقیم

الف: **کتاب های مرجع اصلی یا دست اول** که منبع مستقیم اطلاعات است و پژوهشگر پاسخ پرسش خود را مستقیم از آن ها می گیرد. مانند دایره المعارف های تخصصی و عمومی، واژه نامه ها، دسته نامه ها

ب: **کتاب های مرجع دست دوم یا هدایت کننده** که جوینده را به منابع دیگر هدایت می کند. مانند: کتاب

شناسی ها، فهرست ها، چکیده نامه ها، نمایه ها

بسیاری از منابع ما را به منابع لازم می رسانند و جنبه معرفی کننده دارند. این منابع را "منابع واسطه" می

نامند. به این منابع باید پیش از منابع مرجع مراجعه کرد. مانند: کشف الایات، معاجم، نمایه هافهرست های

موضوعی که برای کتب مختلف نوشته شده است (دلیل المیزان)

منبع: کتاب خود آموز پژوهش، دکتر حسن اسلامپور